

สรุปผลการให้ข้อมูลระดับภูมิภาค เวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง สปป.ลาว
วันที่ ๒๒-๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐
ณ เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission Secretariat: MRCS) ได้จัดการประชุมระดับภูมิภาคเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับการศึกษาการบริหารจัดการและพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน รวมถึงผลกระทบจากการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน (Council Study) และโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ เมืองหลวงพระบาง สปป. ลาว โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนประมาณ ๑๘๐ คน จากประเทศสมาชิก องค์การอิสระ องค์การระหว่างประเทศ และผู้สนใจทั่วไป ผู้แทนฝ่ายไทยเข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย ผู้แทนกรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย กรมประมง สถาบันชุมชนลุ่มน้ำโขง ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดเชียงราย ผู้แทนภาคประชาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (เลย บึงกาฬ หนองคาย และนครพนม) ผู้แทนเครือข่ายภาคประชาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (มุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี) ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอุทกวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านประมง โดยในส่วนของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง สปป. ลาว MRCS สรุปบรรยายกระบวนการ PNPCA ดังนี้

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ประเทศสมาชิกทั้ง ๔ ประเทศ ได้ลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน และประเทศสมาชิกได้ตกลงที่จะใช้น้ำอย่างสมเหตุสมผลและเป็นธรรม การดำเนินกระบวนการ PNPCA เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมทบทวนโครงการที่จะพัฒนาในลุ่มน้ำโขงสายประธาน รวมถึงเป็นการรวบรวม วิเคราะห์ และประเมินผลกระทบเชิงวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ด้านประมง วิถีชีวิต คุณภาพน้ำ นิเวศวิทยา อุทกวิทยา การเคลื่อนที่ของตะกอน การเดินเรือ และระบบความปลอดภัยของเขื่อน ดังกรณีโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ของ สปป. ลาว จะต้องดำเนินการปรึกษาหารือล่วงหน้า (Prior Consultation: PC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกสามารถปรึกษาหารือ ประเมินผลกระทบที่สำคัญ และการติดตามตรวจสอบ ที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการดังกล่าว รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงตอนล่างอื่นๆ กับประเทศเจ้าของโครงการฯ กระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับเงื่อนไขสำหรับโครงการที่ต้องหลีกเลี่ยง ลดหรือบรรเทาผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคุณภาพน้ำและปริมาณน้ำ โดยการดำเนินการ PC มีกรอบระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้น ๖ เดือน นับจากวันที่ประเทศสมาชิกสุดท้ายได้รับเอกสารโครงการฯ ซึ่งในคราวประชุมคณะกรรมการร่วม คณะกรรมการร่วม กรณี PNPCA ปากแบง เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมเห็นชอบการเริ่มต้นกระบวนการ PNPCA ในวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙ และสิ้นสุดในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๐ โดยที่ประชุมมีประเด็นคำถาม ข้อกังวล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

- จากการเรียนรู้ประเด็นที่ท้าทายในการดำเนินกระบวนการ PC ที่ผ่านมากับโครงการไฟฟ้าพลังน้ำไซยะบุรี และโครงการไฟฟ้าพลังน้ำดอนสะโฮง เพื่อนำไปปรับปรุงและเน้นย้ำประเด็นนั้นๆ ต่อโครงการไฟฟ้าพลังน้ำปากแบง ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารโครงการฯ ควรมีการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาของแต่ละประเทศสมาชิก เอกสารโครงการฯ ต้องเผยแพร่ให้สาธารณะชนรับทราบอย่างทั่วถึง รวมถึงการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล การร่วมเสนอข้อห่วงกังวล ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่มีต่อโครงการดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการ PNPCA ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๓๘ (Mekong Agreement 1995)

- ผลการดำเนินการ ประเด็นข้อห่วงกังวล ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ การถอดบทเรียน และแนวทางการแก้ไขปัญหาจากการดำเนินกระบวนการ PNPCA ที่ผ่านมา รวมถึงประเด็นที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมจากโครงการพัฒนาในลุ่มน้ำโขงและการดำเนินการกระบวนการ PNPCA จะต้องนำเข้ารายงานในการประชุมเวทีร่วมระดับภูมิภาค (Regional Joint Platform) เพื่อให้ประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขงตอนล่างรับทราบข้อมูล และปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาต่อไปได้

- กระบวนการ PNPCA โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจสังคม (Socio-Economic) มีประเด็นความเห็น ดังนี้

- ๑) ให้คำนึงถึงผลกระทบทางตรง เช่น น้ำท่วมด้านเหนือเขื่อน ผลกระทบทางอ้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำ และคุณภาพน้ำท้ายเขื่อน ตลอดจนผลกระทบสะสม

- ๒) ให้พิจารณาผลกระทบระยะยาวด้านท้ายน้ำซึ่งเกี่ยวเนื่องจากผลกระทบสะสม โดยมีระยะเวลาการติดตามตรวจสอบด้านเศรษฐกิจสังคมจำนวนกี่ปี และมีการอ้างถึงการใช้รูปแบบการติดตามตรวจสอบด้านเศรษฐกิจสังคมที่ดีที่สุดมาดำเนินการหรือไม่

- ๓) การประเมินผลมีพิจารณา ระหว่างระยะก่อสร้างและระยะก่อสร้างแล้วเสร็จ ที่มีการบริหารจัดการเขื่อนหรือไม่

- ๔) ให้จำกัดความด้านพื้นที่เกิดผลกระทบและปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ เศรษฐกิจสังคม คนท้องถิ่นที่มีถิ่นฐานในพื้นที่โครงการฯ (ระยะยาว) และคนงานในพื้นที่ดำเนินงาน (ระยะสั้น) เช่น การอพยพย้ายที่อยู่อาศัย การปรับตัว การจ้างงาน โดยพิจารณาบนพื้นฐานด้านอาชีพเป็นหลัก

- ๕) ให้พิจารณาแยกระหว่างผลกระทบในประเทศ และผลกระทบข้ามพรมแดน

- ๖) ข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษา ควรเป็นข้อมูลปัจจุบันให้มากที่สุด

- ๗) ศึกษาผลกระทบด้านการอพยพคนในพื้นที่โครงการเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่

- ๘) คำนึงถึงปัญหาที่มีในทุกแขนงการศึกษาเช่น ด้านเพศ (หญิง) ในด้านการประกอบอาชีพ ซึ่งต้องมีการปรับตัวระหว่างอาชีพใหม่ และอาชีพเดิมที่ทำอยู่ และการจัดการกับความเสี่ยง

- ๙) ผลกระทบจากนโยบายลดความยากจน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ สปป.ลาว ในการสร้างเขื่อนก่อให้เกิดปัญหาการอพยพผู้คน เช่น คนสูงวัยจะมีปัญหาในการปรับตัว เป็นต้น

- ๑๐) ควรพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยด้วย

- ๑๑) ควรมีการพิจารณาใช้เครื่องมือด้านเศรษฐกิจสังคมอื่นๆที่เหมาะสม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประยุกต์ใช้นอกเหนือจากเครื่องมือตรวจสอบผลกระทบทางสังคม และการประเมินความอ่อนไหวของระบบนิเวศทางน้ำในลุ่มแม่น้ำโขง (Social Impact Monitoring and Vulnerability Assessment: SIMVA) ที่มีอยู่ปัจจุบันได้หรือไม่

- กระบวนการ PNPCA โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ที่เกี่ยวข้องกับด้านอุทกวิทยา การเดินเรือ และความปลอดภัยของเขื่อน (Hydrology, Navigation and Dam Safety) ที่ประชุมได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวาง สามารถสรุปประเด็นคำถาม ความเห็น ข้อเสนอแนะและข้อห่วงกังวล ดังนี้

- ๑) แนวทางการออกแบบโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเบื้องต้น (Preliminary Design Guidance for Proposed Mainstream Dams in the Lower Mekong Basin: PDG) ควรได้รับการทบทวน ดังนั้นจึงไม่ควรนำมาอ้างถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการทบทวนประเมินด้านอุทกวิทยาและชลศาสตร์

๒) ควรนำรายงานผลวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบต่อปลาในแม่น้ำโขง จากการดำเนินการในอดีตของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำดอนสะโฮง (Don Sahong) มาพิจารณาประกอบเพิ่มเติม ในการทบทวนเอกสารโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง (Pak Beng HPP)

๓) ปัญหาผลกระทบของน้ำท่วมกลับ ยังไม่ชัดเจนครอบคลุมและเพียงพอ ควรจะต้องศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

๔) ช่องทางเดินเรือของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ควรมีทางเลือกสำรอง กรณีทางเดินเรือขัดข้อง ไม่สามารถใช้งานได้ โดยควรให้มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนและมีความสามารถที่จะรองรับปริมาณเรือที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตได้ด้วย

๕) กระบวนการ กลไก วิธีการสำหรับการเติมเต็มข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลทางอุทกวิทยา/ชลศาสตร์ มีความสมบูรณ์ดำเนินการอย่างไร ควรระบุให้ชัดเจน

๖) ควรปรับปรุงความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการไหลในระยะยาว (๕๐ - ๑๐๐ ปี) โดยเน้นถึงผลกระทบข้ามพรมแดนต่อกระบวนการพัดพาตะกอน และการเปลี่ยนแปลงสภาพการไหล

๗) การทบทวนเอกสารโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ของ สปป.ลาว ควรพิจารณาผลกระทบทางด้านท้ายน้ำต่อการเปลี่ยนแปลงการตกตะกอน

๘) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมกลับ ระยะเวลาที่น้ำท่วมกลับเท่าไร มีขนาดพื้นที่ได้รับมากน้อยแค่ไหน อย่างไร และมีผลกระทบกับพื้นที่เข้ามาในพื้นที่ประเทศไทยหรือไม่ ซึ่งทาง สปป.ลาว จะต้องศึกษาทบทวนและประเมินผลกระทบจากน้ำท่วมกลับให้ชัดเจน โดยการลดความสูงของเขื่อนเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะควรได้รับการพิจารณาอีกครั้ง

๙) มีกลไกการชดเชยผลกระทบจากน้ำท่วมกลับ เข้ามาในเขตชายแดนประเทศไทยหรือไม่ อย่างไร

๑๐) เอกสารรายงานการศึกษา โครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบง ซึ่งส่งมาให้ประเทศสมาชิกพิจารณาถึงสภาพการไหลนั้น มีช่วงข้อมูลยาวถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เท่านั้น ซึ่งสภาพการไหลเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เนื่องจากสภาพการพัฒนาโครงการฯ ที่มีศักยภาพพื้นที่ตอนบน จึงควรปรับปรุงและใช้ข้อมูลให้เป็นปัจจุบันถึงอย่างน้อยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๑๑) ข้อมูลหน้าตัดลำน้ำที่ใช้ในการศึกษา ควรทำการปรับปรุงให้ทันสมัย เพื่อให้การประเมินสภาพการไหลและสภาพน้ำท่วมกลับ ได้อย่างสมเหตุสมผลและใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

๑๒) ความกังวลเกี่ยวกับความไม่เพียงพอ / ความเหมาะสมของข้อมูลการศึกษาของสภาพพื้นที่และชุดข้อมูลใหม่สำหรับการพิจารณา ควรมีการแบ่งปันข้อมูลให้ประเทศสมาชิกได้รับทราบ
